

12–14 травня 1987 р. Одеса, 1987. С. 155–157.

5. Журавлёв В. К. [рец.:] А. Furdal. Rozpad języka prasłowiańskiego w świetli rozwoju głosowego. Wrocław, 1961. *Вопросы языкознания*. 1963. № 1. С. 131–135.

6. Калнынь Л. Э. Развитие корреляции твёрдых и мягких согласных фонем в славянских языках. Москва: Изд-во АН СССР, 1961. 136 с.

7. Князев С. В. Звуковые изменения в русском и праславянском языках в свете современных фонетических представлений. *Вестник Московского университета. Сер. 9. Филология*. 2004. № 2. С. 9–33.

8. Колесов В. В. Историческая фонетика русского языка: учеб. пособие для вузов. Москва: Высш. школа, 1980. 215 с.

9. Колесов В. В. [рец.:] К. В. Горшкова. Очерки исторической диалектологии Северной Руси. М.: Изд-во Моск. ун-та, 1968. 192 с. *Вопросы языкознания*. 1970. № 1. С. 143–149.

10. Колесов В. В. [рец.:] В. М. Чекман. Гісторыя проціпастаўленняў па цвёрдасці – мяккасці ў беларускай мове. Мінск: Навука і тэхніка, 1970. 152 с. *Беларуская лінгвістыка*. 1972. № 1. С. 73–75.

11. Маслова В. А. Истоки праславянской фонологии: учеб. пособие. Москва: Прогресс-Традиция, 2004. 480 с.

12. Флаер М. Четверта палаталізація задньоязикових приголосних в українській мові: північноукраїнські говори. *Мовознавство*. 1992. № 1. С. 3–10.

13. Чекман В. Н. Исследования по исторической фонетике праславянского языка: типология и реконструкция. Минск: Наука и техника, 1979. 216 с.

Роман В.

– кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри германської та слов'янської філології Донбаського державного педагогічного університету

Лунгу Ю.

– магістрантка II курсу англо-німецького відділення філологічного факультету Донбаського державного педагогічного університету
УДК 81'373.45-115

ДОСЛІДЖЕННЯ АДАПТАЦІЇ ЛЕКСИЧНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ У МОВІ-РЕЦИПІЄНТІ

(кінець ХІХ ст. – перша половина ХХ ст.)

У статті докладно проаналізовано головні особливості адаптації запозичених слів, серед яких найвиразнішими є трансформація слова згідно з нормами та структурою мови-реципієнта (Я. К. Грот, Г. Пауль), калькування, засвоєння за допомогою народного словотворення (М. П. Савинов, І. І. Огієнко), супроводження іншомовного слова перекладом або експланаторним методом (О. І. Соболевський), критерії диференційних ознак на морфологічному, фонетичному, семасіологічному, семантичному рівнях, тенденції графемно-орфографічного рівня. Доведено, що освоєння іншомовних лексичних елементів на новому ґрунті мовної системи реципієнта й становить сутність процесу адаптації, що є своєрідною перевіркою на різних рівнях мови.

Ключові слова: адаптація лексичних запозичень, процес адаптації, мова-реципієнт, етапи й ступені адаптації.

**ИССЛЕДОВАНИЕ АДАПТАЦИИ ЛЕКСИЧЕСКИХ ЗАИМСТВОВАНИЙ
В ЯЗЫКЕ-РЕЦИПИЕНТЕ**

(конец XIX в. – первая половина XX в.)

Роман В.

– кандидат филологических наук, старший преподаватель кафедры германской и славянской филологии Донбасского государственного педагогического университета

Лунгу Ю.

– магистрантка II курса англо-немецкого отделения филологического факультета Донбасского государственного педагогического университета

В статье подробно проанализированы главные особенности адаптации заимствованных слов, среди которых основными считаются такие, как трансформация слова в соответствии с нормами и структурой языка-реципиента (Я. К. Грот, Г. Пауль), калькирование, освоение с помощью народной этимологии (М. П. Савинов, И. И. Огиенко), сопровождение иноязычных слов переводом или объяснительным способом (А. И. Соболевский), критерии отличительных признаков на морфологическом, фонетическом, семасиологическом и семантическом уровнях, тенденции графемно-орфографического уровня. Доказано, что освоение иноязычных лексических элементов в новой языковой системе является существенной особенностью процесса адаптации на всех уровнях языка.

***Ключевые слова:** адаптация лексических заимствований, процесс адаптации, язык-реципиент, этапы и ступени адаптации.*

Roman V.

– Candidate of Science (Linguistics), Senior Lecturer, Department of Germanic and Slavonic Linguistics, Donbas State Teachers' Training University

Lunhu Ju.

– Master's Degree Programme Student, Department of English and German Languages, Faculty of Philology, Donbas State Teacher's Training University

**INVESTIGATION OF ADAPTATION OF LEXICAL BORROWINGS
IN THE LANGUAGE-RECIPIENT**

AT THE END OF THE 19TH C. – THE FIRST PART OF THE 20TH C.

The article deals with the problem of adaptation of borrowed words. The most evident peculiarities are considered the transformation of a word according to the norms and structure of the language-recipient (Ya. K. Grot, H. Paul), calque translation, assimilation on the basis of folk etymology (M. P. Savynov, I. I. Ohiienko), commentary on a foreign word by means of translation or an explanatory method (A. I. Sobolevskiy), criteria of differential features on morphological, phonetic, semasiological (A. I. Sobolevskiy), semantic levels, methods of graphic and orthographic levels. It is grounded that assimilation of foreign lexical elements into a new language system is an essential peculiarity of the process of adaptation at all levels of the language.

***Key words:** adaptation of lexical borrowings, process of adaptation, language-recipient, stages and degrees of adaptation.*

Постановка проблеми. Процес входження іншомовної лексики до лексичного складу мови-реципієнта є важливим і складним етапом у вивченні питання дослідження запозиченої лексики. Адаптація іншомовних лексичних елементів на новому ґрунті мовною системою й становить сутність процесу адаптації, що є своєрідною перевіркою на різних рівнях мови. Освоєння з точки зору лінгвістичних інтерпретацій полягає в тому, що воно вважається другим і при тому найбільш прогресивним етапом, ніж процес запозичення.

Аналіз останніх досліджень. Проблема адаптації запозичених слів і способів їх засвоєння мовою-реципієнтом виникає в кінці ХІХ ст. – першій половині ХХ ст. Дослідження іншомовної лексики достатньо активно проводилось на новому рівні з погляду етимології та теоретичних принципів адаптації, виходячи із загальних положень лінгвістики. Проте проблема освоєння запозиченого матеріалу, а також питання про поетапну послідовність процесу адаптації не були предметом спеціального дослідження. Розробка окресленого питання мала поодинокий характер.

Перші здобутки належать таким ученим, як Я. К. Грот, Г. Пауль, О. О. Потєбня, І. О. Бодуен де Куртене, М. Р. Фасмер, Р. Кляйнпауль, І. І. Огієнко, О. І. Соболевський, Е. Ріхтер, Л. Блумфільд, В. В. Виноградов, М. В. Юшманов, Г. Хюттль-Ворт, Е. Хауген, У. Вайнрайх тощо.

Метою дослідження є розкриття поглядів мовознавців кінця ХІХ ст. – початку ХХ ст. на адаптацію іншомовних слів у мові-реципієнті.

Для досягнення поставленої мети необхідно розв'язати такі **завдання**: теоретично обґрунтувати поняття *адаптація лексичних запозичень у мові-реципієнті*; розкрити погляди європейських (у тому числі українських і російських) та американських мовознавців кінця ХІХ ст. – початку ХХІ ст. на адаптацію лексичних запозичень із зосередженням уваги на теоретичних проблемах адаптації, виявити джерела цих поглядів; визначити диференційні ознаки ступенів адаптації запозичених слів на різних етапах та рівнях мовної системи у трактуванні мовознавців ХІХ ст. – початку ХХ ст.

Виклад основного матеріалу дослідження. Лексичні одиниці, що знаходяться на різних етапах цього процесу, характеризуються різним ступенем адаптації. Процес адаптації є вирішальним етапом при дослідженні лексичних запозичень, що функціонують у мові-реципієнті на певному етапі її розвитку та обов'язковим явищем для вживання лексичних запозичень у мові-реципієнті. Більш глибоке лінгвістичне вивчення процесу іншомовних лексем у мові-реципієнті пов'язано з проблемою освоєння запозичених слів з урахуванням усіх рівнів мовної системи, а також із питанням про послідовність такої асиміляції. Під проблемою асиміляції іншомовних запозичень звичайно розуміють ступінь уподібнення цих лексем питомим словам [17, с. 245]. О. П. Бодик

зазначає, що є різні ступені (етапи) асиміляції (адаптації) запозичень – без будь-яких змін, що використовують у мові-реципієнті [1, с. 164].

Єдиною класифікацією запозичених слів був розподіл слів відповідно до тверджень теорії німецьких лінгвістів, представниками якої були А. Шлейхер, Г. Хірт, О. Бехагель, Ф. Верде, які висунули ідею поділу всієї іншомовної лексики за ступенем її засвоєння в мові на *Lehnwörter* (запозичені, закріплені слова) та *Fremdwörter* (іншомовні слова). Фундатори класифікації керувались критерієм часу входження слів, не зважаючи на особливості функціонування запозичених слів [297, с. 69–70]. Зазначений розподіл запозичених слів відображено у багатьох студіях (Я. К. Грот, І. О. Бодуен де Куртене, Г. Пауль, М. П. Савинов, Є. Ф. Карський, І. І. Огієнко, Е. Ріхтер, В. Пізані) і був провідним у лінгвістичних дослідженнях майже до середини ХХ ст. Учені намічають послідовні етапи лексичного засвоєння іншомовних слів.

Я. К. Грот стверджує, що між двома головними типами слів (*Lehnwörter* та *Fremdwörter*) можуть існувати ще інші ступені засвоєння («різні ступені обрусіння») запозичення, тому «не завжди можна чітко провести межу між тим чи іншим розрядом; звідси сумнівні форми деяких слів» [4, с. 1]. При цьому вчений розрізняє іншомовні слова вже більш детально за ступенем їхньої адаптації в мові. Так, у праці «Филологические разыскания» (1885 р.) лінгвіст намічає наступні напрями: 1) засвоєння чужого слова без усяких змін (окрім закінчень, на вимогу мови), наприклад: рос.: *библия, икона, генерал, солдат*; 2) трансформація слова по-своєму (згідно з нормами та структурою певної мовної системи): рос.: *церковь, футляр, кадило*; 3) калькування [там само].

Проблема становлення й розвитку процесу адаптації була продовжена І. О. Бодуеном де Куртене. Він зазначав, що тільки при «ґрунтовному засвоєнні іншомовне слово втрачає свою іншомовність» [2, с. 92–93]. Учений виділяє декілька способів засвоєння іншомовних слів, а саме: чисто фонетичне або морфологічне, поєднання іншомовних суфіксів і закінчень питомих слів, засвоєння за допомогою словотворення (народне словотворення *Volksetymologie*) [там само]. На принцип «народної етимології» звертав увагу й М. П. Савинов. До першого етапу адаптації слів учений відносив уживання слів за ступенем уподібнення, наприклад, рос.: *дилижанс* від фр.: *dilligence* через його незручність у дорозі влучно було перетворено у *нележанець*. Другий етап – структурне засвоєння слів, етап розподілу слова на певні його частини, який реалізується двома шляхами: 1) повна асиміляція за аналогією, наприклад, слово *палісад* від фр.: *palissade* було уподібнене в мові як *полусад, полусадник*; 2) часткова асиміляція окремих частин слова, наприклад, перша половина англійського слова *pea-jacket* мала зближення з іменником *спина*, звідси рос.: (просторіч.) *спин жак* [13, с. 10].

I. I. Огієнко розширює класифікацію німецьких учених і пропонує власний розподіл за ступенем засвоєння. Він виділяє три види лексичних запозичень: 1) слова, запозичені давно й цілком засвоєні в мові-реципієнті, їхнє іншомовне походження не відчувається, лексеми швидко адаптуються й мають свої похідні, наприклад, рос.: *буква, кадка, кадило, казна, капуста, молоко, пушка, слива, стекло* та ін. Наведену групу слів I. I. Огієнко визначає як *Lehnwörter* – слова запозичені, закріплені в мові за зразком класифікації німецьких лінгвістів, що була прийнятна в дослідженнях багатьох мовознавців зазначеного періоду [9, с. 1–20; 159, с. 13]; 2) слова суто іншомовні, але які вживаються в мові-реципієнті часто внаслідок того, що вони проникли до складу розмовної мови, наприклад: рос.: *доктор, аптека, солдат, школа, студент, гимназия* та ін.; 3) слова суто іншомовні, які вживаються дуже рідко, так звані варваризми: рос.: *мадам, салам, харакірі, idée fixe* тощо. Слова, які можуть бути легко замінені питомими відповідниками й вживаються серед представників інтелігенції, наприклад: *констатировать, культивировать, индустрия* (рос.) та ін. Ця група відповідно має назву *Fremdwörter* – іншомовні слова [там само, с. 1–20].

За Д. С. Лотте, такий розподіл слів є занадто умовним і довільним, оскільки I. I. Огієнко враховує тільки звукову (фонетичну) структуру слова та його морфологічну форму [8, с. 10]. У дослідженні I. I. Огієнка намічаються методичні засади ступенів адаптації лексичного запозичення, зокрема морфологічні, фонетичні, семасіологічні та етимологічні [9, с. 1–20].

На думку Л. В. Щерби, класифікація засвоєння лексичних запозичень може бути поділена на три категорії: 1) власне запозичення; 2) зміни мови внаслідок впливу іноземних мов, наприклад, французьке *haut*, яке походить з латинської *altus*, отримало придиховий *h* під впливом німецького синоніма відповідно німецькому *hoch*; 3) факти, які є результатом недостатньої засвоєності будь-якої мови [18, с. 60–61].

Г. Пауль, постулюючи критерії адаптації іншомовних слів, зазначає, що запозичене слово входить до лексичного складу поступово. Учений диференціює декілька ступенів вживання слів, а саме: спочатку слово починає вживатися лише у вузькому, обмеженому територіально або об'єднаному колом індивідів з однаковим культурним рівнем, які належать до однієї національної спільноти. Наступний етап – певна кількість слів залишається назавжди надбанням подібного обмеженого кола людей, у той час як інша частина слів проникає в мову різних верств населення й адаптується згідно з нормами мовної системи. Якщо запозичені лексеми стали загальноживаними й повністю засвоєні мовою-реципієнтом, то «з погляду мовного чуття вони [слова] вже більш не є іншомовними словами» [10, с. 462–463].

Серед європейських учених показовим здобутком може бути класифікація запозичених слів В. Пізані за ступенем засвоєння, а саме:

лексична, морфологічна, синтаксична та фонетична адаптація. Лінгвістом було ідентифіковане поняття «успадкований» і «запозичений» елемент, які співвідносяться з певними часовими межами. Спираючись на твердження Ф. Соссюра про поняття мови (кожен індивід має накопити певний запас слів і конструкцій), В. Пізані вважав, що кожен створює свою «мову» за допомогою запозичень за винятком тих випадків, коли він сам утворює нововведення. Розглядаючи принципи адаптації, В. Пізані виділяє одним із перших у мовознавстві зазначеного періоду термін формальний критерій адаптації, який полягав у встановленні фонетичних та морфологічних ознаках іншомовних слів, ураховуючи етимологічні характеристики нових слів [11, с. 58–63].

Запозичена лексика, проходячи внаслідок міжмовного контактування етапи входження, освоєння й укорінення, зазнає впливу внутрішніх закономірностей розвитку мови-реципієнта. Цей вплив поряд із дією інших чинників може призводити або до появи в мові-реципієнті нових, або до подальшого розвитку вже існуючих закономірностей на різних рівнях мови. Це, зокрема, досить своєрідно виявляється на морфемно-словотвірному та фонетичному рівнях.

У цей період більшість дослідників саме й звертає увагу насамперед на фонетичні та морфологічні ознаки під час засвоєння іншомовних слів відносно різних етимологічних джерел (Г. Пауль, О. О. Потєбня, Я. К. Грот, Є. Ф. Карський, М. П. Савинов, І. В. Шаровольский, Н. А. Смирнов, В. І. Самійленко, Ж. Вандрієс, Є. Д. Поливанов, М. В. Юшманов, В. М. Жирмунський, А. Мейє, А. Доза). Учені зазначають, що найсприятливішими для лексичних запозичень є формальні ознаки, зокрема визначення морфемної структури іншомовного слова та входження в системні морфологічні ситуації його звукової оболонки при деривації.

Лінгвісти апелювали до змін на фонетичному, лексичному й синтаксичному рівнях мови, проте граматичний рівень характеризували як найбільш стійкий, оскільки іншомовний вплив без морфологічного освоєння запозичених слів неможливий, який передбачає функціонування іншомовних слів згідно з правилами і морфологічними нормами мови-реципієнта.

З'ясовуючи питання щодо морфологічного засвоєння варваризмів (латинізмів, германізмів та ін.) у російській мові, О. І. Соболевський відмічав, що значення слів іншомовного походження супроводжувалося перекладом або тлумаченням, наприклад, рос.: *порт* (пристанище), *фортеца* (крепость), *курийозный* (любопытный), *патріот* (отечества сын), *амбиция* (честолюбие), *министр* (боярин), *акт* (записка), *трибутарий* (данник), *штилізован* (сочинен) [16, с. 120].

Актуалізація морфемної будови запозичень здійснюється наприкінці етапу процесу освоєння здебільшого шляхом ускладнення,

що в свою чергу являє собою необхідний підготовчий процес для вступу слова до етапу вкорінення, коли воно включається в словотвірну систему мови-реципієнта. Важливим у методичному плані стало дослідження запозичених слів, зокрема дієслів з фіналіями на *-уровать* (рос.), що служить зразком для новітніх запозичень з іноземних мов. Перехід дієслів на *-уровать* (рос.) < *-iren* (нім.) < *-ir* (фр.) вплинув на закінчення майже всіх іншомовних слів, наприклад, *игнорировать, телеграфировать, ориентировать* (рос.) та ін. [там само].

Запозичені слова не повинні суперечити звуковим, морфологічним і синтаксичним законам мови-реципієнта, відмічав Р. Ф. Брандт. Наприклад, такі слова, як рос.: *колибри, кенгуру, пальто, бра, шоссе* вносять дисгармонію в мову-реципієнт, оскільки вони не відмінюються згідно з нормами французької мови. Це твердження відбито в підході Е. Хаугена, який стверджував, що для того, щоб інкорпорувати запозичення до лексичного складу мови-реципієнта, вони повинні бути пристосовані до морфологічної структури цієї мови; це означає, що носії мови повинні ввести їх до різних морфологічних класів, які відрізняються в мові-донорі [20, с. 217].

Пристосування іншомовних слів («чужомовних слів», за В. І. Самійленком) на фонологічному рівні досліджував й В. І. Самійленко [261]. Учений указав на практичні вимоги щодо транскрипції й транслітерації чужомовних слів в українській мові. Як зауважував учений, якщо в мові-реципієнті немає відповідних елементів як у мові-донорі, їх все одно треба відтворити в іншомовних словах, наприклад, звуки французької мови *en, an, em, at* треба передавати звуками *ан і ам*; коли в оригінальному слові чується дифтонг *a* з носовим *n*, значить буде стиль *Ампір*, а не *Емпір*, хоча французькою пишеться *empire* [14, с. 3–11]. Найбільші труднощі, на думку вченого, викликають англійські звуки, оскільки в англійській мові правопис відрізняється від вимови [там само, с. 11]. Деклінація історичних грецьких і латинських імен залежить від тієї форми, у якій вони переходять в іншу мову в номінативі: *Гераклес – Гераклеса, Геракль – Геракля* чи *Геракл – Геракла* тощо [там само, с. 13].

Під час подальшого розроблення питання морфологічної адаптації В. М. Жирмунський, як і В. В. Виноградов, указували, що нові слова виникають із словотвірного матеріалу, переважно із абстрактним значенням, або старі слова розширюють свою семантику, включаються в певні словозмінні парадигми. Через структурні відмінності у творенні морфологічних основ відбувається певне переосмислення роду та числа іменників, дієслова та інші частини мови набувають властивих для мови-реципієнта словозмінних і словотвірних афіксів [6, с. 369–370].

В. М. Жирмунський відмічав, що нові слова в процесі засвоєння в лексичному складі національних мов набувають національних

відмінностей фонетичного й граматичного характеру [6, с. 168–210]. Це типова ознака етапу входження. Пристосування іншомовних слів до морфологічних механізмів мови-реципієнта учений пояснював вирішальним значенням продуктивних й універсальних морфологічних типів слів у німецькій мові, наприклад, відмінювання запозичених іменників здійснюється відповідно до граматичних норм категорій роду. Засвоєння англійських іменників іноді супроводжується виникненням нових спільнокоренових прикметників, менше – дієслів й іменників [там само]. Цей процес може сприяти виокремленню словотвірних елементів й утворенню дериватів.

На етапі засвоєння власне й відбувається формування нової морфемної структури слова згідно з основними законами мови-реципієнта, звичайно також із урахуванням семантичних і меншою мірою граматичних властивостей іншомовного слова. А. Доза розрізняв слова-запозичення та слова-кальки, досліджуючи фонетичні й семантичні зміни в складі слова. Він зазначав, що «асиміляція запозичених слів відбувається шляхом ліквідації одного чи двох елементів складного слова: запозичене слово може мати різну структуру: італ.: *piano-forte* скорочено до *piano*, нім.: *kirsch-wasser* – *kirsch*, англ.: *dancing-house* – *dancing* або за допомогою словоскладання» [5, с. 138].

Спираючись на міркування Ж. Вандрієса, Л. П. Якубинський натомість додає й синонімічні особливості адаптації нових слів. У випадку синонімічності функціонування й адаптація запозичень може скластися по-різному, у той час як в інших випадках запозичення, як правило, закріплюється в мові й звичайно виходить з ужитку лише разом з реалією чи поняттям [19 с. 66].

Особливий різновид формальної асиміляції Г. Пауль постулював у переході характерних для мови-реципієнта акцентуційних норм і закономірностей у словах іншомовного походження. Так, із погляду вченого, перенесення наголосу відбувається, як правило, не на першому етапі засвоєння, а лише після того, як іншомовне слово вживається носіями мови протягом певного часу. Цю тезу Г. Пауль підтверджує прикладами з англійської мови. Французькі слова, запозичені спочатку з наголосом, притаманим для французької мови, поступово виявляють тенденцію до уодноманітнення наголосу, властивого германським мовам. У німецькій мові це явище спотерігається в іменах власних іншомовного походження [10, с. 466–467].

Із приводу акцентологічних показників О. О. Потебня, спираючись на Я. К. Грота, відзначав, що «чим більше слова засвоєні народом, тим легше вони піддаються зміні наголосу, якщо тільки такій зміні не суперечать інші, постійніші й сильніші закономірності мови». За спостереженнями вченого, «якщо первісно іншомовне слово вживається

в множині, гнучке у своїй вимові, тобто має рухомий наголос; це підтверджує, що народ повністю зжився з ним і зовсім забув походження слова [12, с. 140].

І. Ю. Гальчук, досліджуючи наукову спадщину О. О. Потебні, визнає, що не кожне іншомовне слово набуває в мові-реципієнті, особливо на східнослов'янському ґрунті, рухомий наголос. Це пояснюється низкою причин, а саме: фонемним оформленням, часом запозичення, кількістю складів, інтенсивністю уживання тощо. Іншомовні слова зберігають у мові-реципієнті акцент мови-джерела, для окремих лексем термін акцентуаційної адаптації може бути досить тривалим. О. О. Потебня зазначав, що запозичення з польської мови у формах множини *скарби*, *жарти*, *шлюби* не зазнали наголосових змін в українській мові [3, с. 130].

У лінгвістичній історіографії кінця ХІХ ст. – початку ХХ ст. проблема лексичних запозичень на науковому рівні в контексті питання доцільності вживання іншомовних слів найбільш гостро ставилася в студіях Я. К. Грота, Р. Ф. Брандта, І. І. Срезневського, Ф. І. Буслаєва, О. І. Соболевського, І. В. Шаровольського, Ф. Є. Корша, О. О. Шахматова, М. Р. Фасмера, В. І. Самійленка, Д. Шелудька, М. В. Юшманова, В. О. Богородицького, С. П. Обнорського та ін., яке виявляється переважно в переконаннях або окремих виловлюваннях деяких філологів, які здебільшого носять досить загальний характер й іноді полягають у визнанні бажаності запозичень або ж у їх запереченні взагалі. Проте зв'язок цілком безсумнівний і очевидний, і послідовність його врахування має як практичне, так і теоретичне значення.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. У другій половині ХХ ст. розширюється коло досліджуваних проблем, пов'язаних із процесом запозичення, що призводить до переосмислення традиційного розуміння сутності запозичення як глибокого структурного взаємовпливу різних мовних систем. Основною тезою виступає твердження Б. О. Серебреннікова про «матеріальний (сегментний) елемент, що проникає в мову унаслідок мовних контактів, а не генетичного розвитку» [280, с. 78].

Із середини ХХ ст. більшість класифікацій елементів іншомовної лексики в системі мови-реципієнта ґрунтується за ступенем їх асиміляції (Л. П. Єфремов, Л. П. Крисін). Лінгвісти визначають адаптацію запозиченого елемента відповідно до ступеня його уподібнення лексичного складу мови-реципієнта.

Оскільки деякі невідповідності все ж таки виникають у послідовності та особливостях виокремлення ознак адаптації іншомовної лексики серед лінгвістів, які поділяють їх загалом на основні та факультативні (хоча всі критерії асимільованості можна вважати суттєвими), виникає необхідність визначення етапів адаптації іншомовного слова в теорії вивчення лексичного запозичення.

Література

1. Бодик О. П. Сучасна українська літературна мова. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія : навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 416 с.
2. Бодуэн де Куртенэ И. А. Избранные труды по общему языкознанию : в 2 т. / ред. С. Г. Бархударов. Москва: Изд-во АН СССР, 1963. Т. 1. 384 с.
3. Гальчук І. Ю. О. О. Потєбня як акцентолог. *Мовознавство*. 2010. № 4–5. С. 122–131.
4. Грот Я. К. Филологические разыскания (1852–1892) Санкт-Петербург: тип. Мин-ва Путей сообщения. Т. 2. 1899. 940 с.
5. Доза А. История французского языка / под ред. и с предисл. М. С. Гурычевой; пер. с фр.: Е. Н. Шор. 3-е изд. Москва: Изд-во иностр. лит-ры, 1956. 472 с.
6. Жирмунский В. М. Национальный язык и социальные диалекты / Ленингр. науч.-иссл. ин-т языковедения ЛИФЛИ. Ленинград: Гослитиздат, 1936. 297 с.
7. Крысин Л. П. Иноязычные слова в современном русском языке: монография / АН СССР, Ин-т русского языка. Москва: Наука, 1968. 208 с.
8. Лотте Д. С. Вопросы заимствования и упорядочения иноязычных терминоэлементов: монография. Москва: Наука, 1982. 149 с.
9. Огиенко И. И. Иноземные элементы в русском языке. История проникновения заимствованных слов в русский язык. Киев: Тип. В. Г. Бондаренко и П. Ф. Гнездовского, 1915. 136 с.
10. Пауль Г. Принципы истории языка / вступ. ст. С. Д. Кацнельсона; пер. с нем. под ред. А. А. Холодовича. Москва : Изд. иностр. лит., 1960. 500 с.
11. Пизани В. Этимология. История – Проблемы – Метод / ред. В. И. Абаева; пер. с ит. Д. Э. Розенталя. Москва: Изд-во иностр. лит., 1956. 186 с.
12. Потєбня А. А. Мысль и язык. Киев: СИНТО, 1993. 192 с.
13. Савинов М. П. Народная этимология на почве языка русского. *Русский филологический вестник*. 1889. Т. XXI, № 1. С. 15–58.
14. Самійленко В. І. Чужомовні слова в українській мові. Київ: Шлях, 1918. 16 с.
15. Серебренников Б. А. Роль человеческого фактора в языке: Язык и мышление: монография / ред. Б. А. Серебренников. Москва: Наука, 1988. 242 с.
16. Соболевский А. И. Из истории заимствованных слов и переводных повестей. *Университетские известия*. 1904. № 11, Ч. II. С. 236–240.
17. Стишов О. А. Українська лексика кінця ХХ століття (на матеріалі мови засобів масової інформації): монографія. Київ: Центр КНЛУ, 2003. 388 с.
18. Щєрба Л. В. Языковая система и речевая деятельность / ред. Л. Р. Зиндер. Изд. 2-е. Ленинград: Наука, 1974. 424 с.
19. Якубинский Л. П. Несколько замечаний о словарном заимствовании. *Язык и литература*. 1926. Т. 1, Вып. 1–2. С. 7–19.
20. Haugen E. The Analysis of linguistic borrowing. *Language*, 1950. Vol. 26, № 2. P. 210–231.